

MOCARSTWO (41) *sb n*

mocarstwo (37), **mocarstwo** (4); *mocarstwo RejPs* (3), *LubPs* (3), *Mącz* (4), *OrzQuin* (2), *RejAp* (3), *RejPos* (4), *BiałKaz* (2), *SkarŻyw*, *ReszPrz*, *ArtKanc* (2), *LatHar* (7), *WujNT* (4), *SkarKaz*; *mocarstwo WrobŻółt* (3), *LudWieś*.

-c- (39), -cz- (2).

Oba o jasne; -a- (28), -ã- (5); -a- *RejPs* (3), *Mącz* (4), *OrzQuin* (2), *BiałKaz*, *SkarŻyw*, *ReszPrz*, *ArtKanc* (2), *LatHar* (6), *WujNT* (4); -a- : -ã- *LubPs* (2:1), *RejAp* (1:1), *RejPos* (1:3).

sg *N* *mocarstwo* (3). ◇ *G* *mocarstwa* (1). ◇ *A* *mocarstwo* (1). ◇ *L* *mocarztwie* (1). ◇ *pl N* *mocarstwa* (15). ◇ *G* *mocarstw* (2). ◇ *D* *mocarstw(o)m* (1) *LatHar*, *mocarstwám* (1) *WujNT*. ◇ *A* *mocarstwa* (9). ◇ *I* *mocarstwy* (1). ◇ *L* *mocarstwach* (2). ◇ *V* *mocarstwa* (4).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVII w.* (z *Cn*).

1. *Nadludzkie istoty duchowe rozporządzające potężną siłą (kosmiczną lub żywiołową), władające niebem, ziemią i piekłem; potęgi, moce [pl]* (19) : *kthoryś opánował niebo y zyemię y wŷytki mocarstwá ich ná wieki wieczne/ Amen. RejPos* 148.

W połączeniach szeregowych (4): *Tobie wŷyŷcy Anieli/ tobie niebioá/ y wŷzelákie mocárftwá. Tobie Cherubin y Seráphin/ nieprzeftáynym głólem wołáią ArtKanc* T17; *LatHar* 94, 569, 572.

Fraza: »drzą *mocarstwa*« (1): *drzą przed tobą mocárftwá/ niebioá y síly niebieŷkie LatHar* 94.

Wyrażenie: »*mocarstwa* *niebieskie*, *nieba*, *ziemskie*, *ziemie*, *piekielne*« [*w tym: nieba i ziemie* (2), *niebieskie* (2), *niebieskie*, *ziemskie i piekielne* (1)] (4): *RejAp* 147v, 178v; *W ktorego to Boŷtwá możności niebo y zyemiá/ y wŷytki mocarstwá niebá y ziemie/ łá położone RejPos* 150v, 146v.

Szeregi: »*anjeli i wŷytki ine mocarstwa*« (1): *w ktorego poŷłufzeńŷtwie łá y Anyeli/ y wŷytki ine mocárftwá niebá y ziemie RejAp* 147v.

»*mocarstwa i pańŷtwá*« (1): *A czoŷ rozumieŷ o tákim oycu [...] ktory możnieyŷzy iefth nad wŷytki mocarftwá y pańŷtwá niebieŷkie RejAp* 178v.

a. *Nazwa chóru anielskiego; potestates, virtutes Vulg* (10) :

W połączeniach szeregowych (7): *A za niewłaŷnie [...] [ŷw. Paweł] mowi/ że wnim [Chryŷtusie] [...] z łtworzone łá wŷyŷtki rzeczy/ w Niebie/ y ná ziemi widome y nie widome/ lub Trony (marg) Trony to iest ŷtołeczni Angiołowie (-)/ lub Páńŷtwá/ przełożeńŷtwá/ mocárftwá [throni sive dominationes sive principatus sive potestates Vulg Col 1/16] BiałKaz* E3v; *Oni BOŷy towarzysze [apostołowie, męczennicy, wyznawcy, panny i wdowy] [...] ktorych łtałóŷci żadna moc przełomić/ żaden Tyrran náruŷyć nigdy nie mogli/ dla tego iż łwoie budowanie/ nie ná łłábym piasku/ ále ná opoce mocney koŷciołá s. powŷzechnego fundowáli: z ktorey [opoki Koŷciołá]/ ich [towarzyszy Boŷych] [...] żaden miecz áni ŷmierć/ áni żywot/ áni Angiołowie/ áni przełożeńŷtwá/ áni łily/ áni mocárftwá/ áni wyłokoŷć/ áni głębokoŷć/ od miłóŷci BOŷey/ y od koŷciołá iego odłáczyć y oderwáć nie mogłá ReszPrz* 25; (marg) *Dziewięć Chorow Anyelŷkich. [...] (-) ANyołowie/ Archányołowie/ Thronowie/ ábo Stołeczniczy/ y Páńŷtwá/ Kŷięłtwá y Mocárftwá/ Siły niebieŷkie/ Cherubinowie/ y Seráphinowie [...] modłcie łię zá námi. LatHar* 473, 425; *WujNT Rom* 8/38, s. 697; *SkarKaz* 486a.

Wyrażenie: »*mocarstwa* *niebieskie*« (2): *Tu iuŷ dáley powieda [apostoł]: Iŷ powłtał zá nim [za Chryŷtusem] huf wielki ná niebie tákŷe ná białych koniech/ tho iefth ná obłokoch. Co tho iefth zá*

huf iuż dobrze wiemy/ bo huf rozlicznych duchow Anyołów świętych onych państw y mocarstw niebiełkich *RejAp* 162; *RejPos* 228.

Szereg: »mocarstwa i księstwa (niebieskie)« [*szyk 1:1*] (2): łtanieć łie wielka pocźciwość á wielka chwałá przed onymi wśytkimi mocarłthwy y kłięłtwy niebiełkiemi *RejPos* 228; *LatHar* 654.

2. Wojsko, potęga militarna; virtutes Vulg; exercitus PolAnt [*w tym: w pl (8)*] (9) : tyś możną ręką twoią zborzył ták łnadnie wślytki mocarłtwá Egipckie *RejPs* 131v.

a. Wojska niebieskie (5) : Wślytki mocarłtwá yego [*omnes virtutes eius Vulg Ps* 102/21; *omnes exercitus eius PolAnt*; wślytkié woylká iego *WujBib*]/ Páná błogołáwcye *LubPs* X5; *ArtKanc* Q20.

Wyrażenia: »mocarstwa anjelskie« (1): Chwalcie iego wślytci angiołowie ie⁸⁰/ chwalcie go wślytki łily iego. [*Ps* 148/2] To łełt wślytki moczarłtwá angielskie. *WróbŻołt* vv4.

»wielkie mocarstwo« [*szyk 1:1*] (2): Krolowie wielkiego moczarłtwá [*virtutum*; zastępow *WujBib*] łtali łie mili y lubi *WróbŻołt* 67/13; *ArtKanc* Q20.

»zastępow mocarstwo« (1): Sabaoth [...] Latine militiarum virtutum vel exercituum, Zastępow mocarłtwo. *Mącz* 362c.

b. Militarna potęga piekła; potestates Vulg (3) : BAdź pozdrowioná łtráźliwa wślytkim mocarłtwom głowo Páná náłzego Iezulá Chryłtułá *LatHar* 265.

Szereg: »księstwa i mocarstwa« = *principatus et potestates* (2): poniewaź nie mamy boiu przeciwo krwi y ciáłu/ ále przeciwo księłtwam y mocarłtwam/ przeciwo dźierzawcam łwiátá tych cięmnności *WujNT Eph* 6/12, *Col* 2/15.

3. Państwo świeckie o wielkim znaczeniu, potężny kraj; despotatus, ditio, imperium Cn [pl] (7) : A co mówię o Litwie/ tóż rozumiéy y o Mołkwie/ o Wołofzéch/ o Turcéch/ y o inych Mocarłtwách. *OrzQuin* Q4v.

Wyrażenia: »dziwne mocarstwa« (1): Y zaźby niemieli też łpráwnie vznakłłly tákłe łobrodzieyłtwá náđ łobą wznakłwáć dźiwow wielmoźnołci iego/ ábowiem on [*Pan*] łámał dla nich [*Izraelitów*] dźiwne mocarłtwá *RejPs* 160.

»mocarstwa krolowskie« (1): pan bog łtánáwłly ná práwey ręce twoiey połamie wślytki mocarłtwá krolowlkie wczás rozgniewánia łwego *RejPs* 165.

»mocarstwa tego łwiata« (2): Krolęłthwo Pánłkie przewyźłza wślytki mocarłtwá tego łwiátá. *LubPs* ff *marg*, I *marg*.

Szeregi: »krolestwa i mocarstwa« (1): y przeto zwycięźyli [*apostołowie*] Krolęłtwá/ y mocarłtwá wślytky. *BiałKaz* G2v.

»księstwa i mocarstwa« (1): czego [*przysięgi przed najwyźszym kapłanem*] iż w Księłtwách y w inłzych Mocarłtwách niemáłz/ przeto też w inłzych Pánłtwách wślytkich/ ilé ich ná łwiećie łełt/ łzczyré niewółłtwo łełt/ łwobody niemáłz w nich ładnéy. *OrzQuin* S4.

4. Wielcy panowie, władcy; dynastia, potestates Mącz [*w tym: w pl (2)*] (3) : Potestates, Mocarłtwá/ to yełt wielcy á známienići pánowie. *Mącz* 430c, 98b; ilź te^{mv} ktoregołmy zábili/ łłżą krolowie/ hołduią mocarłtwá/ y źelázo nogi ego/ Cefarze włákiey czći máią *SkarŻyw* 398.

5. *Panowanie, władza; potentatus Mącz, Cn; dominatio, dominium, factio, imperium, potentia, potestas, regnum Cn (3)* : Niektorzi są ludzie czo pokładają nadzieję swą w fortunie, drudzy w mocarstwie, drudzi w bogactwach tego świata ale my w panie bodze. *WróbŻółt G2v; Mącz 430c.*

W przeni (1) : Wzięła [gorzałka] wielkie mocarstwo Bo iest święte lekarstwo Odeymuie obżarstwo Y łakomstwo. *LudWiś B4.*

Synonimy: 1. możność, przełożństwo, srogość, zwierzchność; a. kor, księstwo, możność; 2. możność, wojsko, zastęp; 3. krolestwo, możność, panstwo; 5. krolestwo, możność, panowanie, państwo, władanie.

Cf 1. MOC, MOCNOŚĆ

JB, HS